

Pontius Pilatus op het Poelaertplein

Op maandag 7 juni heeft het Hof van beroep van Brussel drie arresten uitgesproken over de wettigheid van de Covid-ministeriële besluiten. Het eerste betreft het beroep van de Liga voor mensenrechten, het tweede en derde die van verschillende horecabedrijven en sporthallen tegen de hen opgelegde sluitingsmaatregelen. Anders dan de voorzieningenrechter van de franstalige Rechtbank van eerste aanleg te Brussel op 31 maart en 30 april heeft beslist, is het Hof van beroep van oordeel dat de bestreden ministeriële besluiten een kennelijk toereikende rechtsgrondslag hebben, ook al laat het niet na een aantal argumenten betreffende de zwakte van die rechtsgrondslagen zelf aan te voeren.

Het minste wat kan worden gezegd is dat deze vonnissen getuigen van een opmerkelijk gebrek aan duidelijkheid en moed. Daaruit blijkt de neiging van sommige rechters om de hete aardappel door te schuiven naar andere rechters, die in het kader van andere procedures zijn aangezocht, om te voorkomen dat zij in het heetst van de strijd een beslissing moeten nemen en om de verantwoordelijkheid voor hun eigen daden op zich te nemen. Net als Pontius Pilatus wast het brusselse Hof dus zijn handen in onschuld door middel van een drievoudige manoeuvre.

In de eerste plaats over de vraag of de geschiktheid van de rechtsgrondslagen die de minister van binnenlandse Zaken aanvoert ter rechtvaardiging van zijn bevoegdheid om maatregelen vast te stellen die zo ingrijpend zijn voor de fundamentele vrijheden als die welke sinds meer dan een jaar aan de bevolking worden opgelegd (met name de wet van 2007 betreffende de civiele veiligheid), het Hof van beroep baseert zich hoofdzakelijk op eerdere arresten die de afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State in uiterst spoedeisende gevallen heeft gewezen, en op recente adviezen van de afdeling Wetgeving van diezelfde Raad, die zijn uitgebracht in verband met het wetsontwerp inzake pandemieën en een van de meest recente ministeriële besluiten die, anders dan alle voorgaande, aan hem zijn voorgelegd. In zijn eerste uitspraak in de zaak die was aangespannen door de Liga van mensenrechten – en die is geweest op 27 april jl. en naar aanleiding waarvan, zoals u zich zult herinneren, de musicus Quentin Dujardin zijn zaak had gewonnen omdat hij was gediscrimineerd in zijn vrijheid van artistieke expressie – heeft het Hof van beroep te Brussel beslist om de procedure te heropenen wegens een recent advies van de afdeling Wetgeving van de Raad van State over het ministerieel besluit van 24 april 2021, maar voegde daar onmiddellijk aan toe, terecht, dat « dit advies niet bindend was voor het Hof ». Evenzo hebben de arresten van de Raad van State in uiterste spoedeisende gevallen, waarbij in het verleden talrijke beroepen zijn verworpen, geen absolute werking en zijn zij geenszins bindend voor de rechtbanken. Terwijl de rechters in eerste aanleg het spel hadden gespeeld van een grondige en onafhankelijke analyse van de wettigheid van de ministeriële besluiten, heeft het Hof zich uiteindelijk beperkt tot het spelen van de rol van de kleine verslaggevers van de Raad van State, ten koste van lange cursief gedrukte passages die waren gekopieerd en geplakt, alsof de rechters bang waren geweest om een persoonlijk oordeel te vellen. Zij verschuilen zich, in dit geval onverstandig, achter het gezag van de beslissingen en adviezen van de Raad van State om zich niet rechtstreeks bloot te hoeven geven. Het proces is des te hypocrieter omdat de afdeling Wetgeving van de Raad van State in haar adviezen voorzichtig preciseert dat, indien de door de minister van Binnenlandse Zaken ingeroepen rechtsgrondslagen « in beginsel kunnen worden aanvaard », dit « afhankelijk is van een definitieve uitspraak van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State of van het Hof van Cassatie over de draagwijdte van de rechtsgrondslag van het ministerieel besluit ». We hebben al meer bevestigend gelezen.

Ten tweede – als bewijs dat het Hof van beroep zich niet erg comfortabel voelt met de juridische juistheid van de genomen maatregelen – wijst het erop dat de bevoegdheid die de wet van 2007 aan de minister van binnenlandse Zaken geeft om dergelijke maatregelen te nemen die de fundamentele vrijheden beperken en om strafrechtelijke sancties op te leggen aan overtreders (boetes en zelfs gevangenisstraf) nog steeds een probleem kan vormen, met name in het licht van het beginsel van de wettigheid van strafbare feiten en straffen dat is neergelegd in artikelen 12, lid 2, en 14 van de Grondwet. Om te kunnen blijven profiteren van de paraplu van de Raad van State is het Hof verplicht om de ruime uitlegging die de Raad aan de wet van 2007 heeft gegeven, over te nemen teneinde in eerste instantie de wettigheid te rechtvaardigen van maatregelen die zo ingrijpend zijn als het verbod

van samenscholingen, de sluiting van bepaalde economische sectoren of de massale inmenging in het privéleven van burgers. Daarom moet de vraag worden gesteld of de wetgever de minister van binnenlandse Zaken niet te veel speelruimte heeft gelaten door hem in zulke algemene bewoordingen toe te staan een zo groot aantal gedragingen strafbaar te stellen. Het Hof is tevens van oordeel dat deze ruime interpretatie kan worden afgeleid uit de onthouding van het Parlement, dat, door sinds het begin van de gezondheids crisis niet in te grijpen om de regering op deze wijze tegen te werken, deze ruime benadering in zekere zin heeft bekrachtigd : laat ons de parlementsleden danken voor hun vurige verdediging van de rechtsstaat gedurende deze lange maanden...

Kortom, indien het ministerieel besluit niet in strijd is met de wet van 2007, dan kan het wel zijn dat de wet van 2007 zelf in strijd is met de Grondwet. Dit is een goede zaak voor het Hof van Beroep : aangezien het Hof zich niet rechtstreeks kan uitspreken over de grondwettigheid van de wet, kan het verwijzen naar een procedure die hangende is voor het Grondwettelijk Hof – *in casu* een prejudiciële vraag gesteld door de politierechtbank van Henegouwen in het kader van een betwisting over de toepassing van de Covid-maatregelen inzake de grondwettigheid van de wet van 2007 en, in het bijzonder, de eerbiediging van het legaliteitsbeginsel in strafzaken, waarop het Grondwettelijk Hof nog geen antwoord heeft gegeven. De paraplu van de Raad van State wordt dus aangevuld met die van het Grondwettelijk Hof. Het zou echter rationeler en meer in overeenstemming met de juridische strengheid zijn geweest om een strikte uitlegging van de wet van 2007 aan te nemen, die de verenigbaarheid ervan met de Grondwet zonder problemen zou hebben gewaarborgd, maar die tegelijkertijd het Hof van beroep tot de conclusie zou hebben moeten brengen dat de ministeriële besluiten onwettig waren. Of hoe je jezelf een goed geweten kunt geven tegen lage kosten...

Ten slotte heeft het Hof, gelet op de lengte van het geding, het volste recht om op bepaalde bij hem aanhangige punten geen uitspraak te doen, op grond dat de spoedeisendheid is komen te vervallen en dat sommige van de bij hem gevraagde maatregelen (met name de heropening van de horecabedrijven en van de sporthallen) niet meer relevant zijn, aangezien het proces van heropening van de betrokken inrichtingen juist is aangevangen. Er zij evenwel aan herinnerd dat het Hof pas op 7 juni uitspraak heeft gedaan, omdat het het opportuun achtte de debatten te heropenen om de partijen uit te nodigen een advies van de Raad van State te bespreken – dat ongetwijfeld niet noodzakelijk was voor de beslechting van het geschil – en dat het tot het allerlaatste moment heeft gewacht met het wijzen van zijn vonnis. Dat is weer goed nieuws : op 9 juni kan de horeca zowel binnen als buiten weer open en kunnen de sporthallen weer klanten verwelkomen. Men kan zich niet aan de indruk onttrekken dat ook het Hof van beroep alles in het werk heeft gesteld om geen beslissing te hoeven nemen. De gewezen arresten brengen aldus ook een zeer ernstige tekortkoming van het huidige belgische recht aan het licht : bij gebrek aan een snelle en doeltreffende procedure, vergelijkbaar met de « référé-liberté-procedure » in het franse recht, zijn de termijnen voor het verkrijgen van een eindarrest (eventueel na toetsing door het Hof van Cassatie of een prejudiciële vraag die aan het Grondwettelijk Hof is gesteld) van dien aard dat zij auwelijks voldoen aan de eis van een doeltreffende en efficiënte bescherming van de fundamentele vrijheden.

De drie arresten zijn dus niet zozeer teleurstellend vanwege het resultaat ervan, dat bij lange na niet alle moeilijkheden in verband met het juridische beheer van de gezondheids crisis uit de weg ruimt – moeilijkheden die het Hof van Beroep zelf in zijn arresten heeft onderstreept en die veelbelovend zijn voor toekomstige geschillen – als wel vanwege hetgeen eruit blijkt : een betreurenswaardige wens om zich te onttrekken aan de verantwoordelijkheden die een volledig onafhankelijke uitoefening van de rechterlijke functie met zich brengt. Noch het recht, noch de justitie hebben hier baat bij gehad.

Nicolas THIRION
Gewoon Hoogleraar U.Liège